

GEOGRAFIJA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2012**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	8
3.1	Shema izpita.....	8
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	8
3.3	Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov.....	9
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	12
4.1	Obča geografija.....	12
4.2	Regionalna geografija sveta.....	17
4.3	Regionalna geografija Evrope.....	20
4.4	Geografija Slovenije.....	24
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	31
5.1	Naloge zaprtega tipa	31
5.2	Naloge polodprtega tipa	33
6	NOTRANJI DEL IZPITA.....	35
6.1	Terenske in laboratorijske vaje	35
6.2	Strokovna ekskurzija	38
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	39
8	LITERATURA.....	40

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno matura Geografija (v nadaljnjem besedilu katalog) je namenjen kandidatom,¹ ki so se odločili za geografijo kot izbirni predmet pri splošni maturi, ter učiteljem, ki poučujejo ta predmet in pripravljajo kandidate na splošno matura. V njem so podatki o izpitnih ciljih, izpitnih vsebinah, poteku izpita in načinu ocenjevanja. Katalog temelji na veljavnem učnem načrtu² ter na sklepih Državne komisije za splošno matura o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogov, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura*.

Kandidati opravljajo izpit splošne mature iz geografije samo na eni ravni zahtevnosti. Ocenjevanje znanja je zunanje (80 % ocene se pridobi s pisnim izpitom, ki je sestavljen iz dveh izpitnih pol) in notranje (20 % ocene se pridobi z notranjim delom izpita, ki obsega terenske in laboratorijske vaje ter strokovno ekskurzijo).

Za opravljanje zunanjega dela izpita imajo na voljo skupaj 3 ure (180 minut): 90 minut za Izpitno polo 1 in 90 minut za Izpitno polo 2. Pri zunanjem delu izpita ne potrebujejo atlasa, ker bodo vse potrebne karte in slikovno gradivo priloženi izpitnima polama.

---

¹ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

² Učni načrt. Geografija [Elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična, ekonomska gimnazija: obvezni predmet (210 ur), matura (105 ur)/avtorji Anton Polšak ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

2 IZPITNI CILJI

► Namen izpita je oceniti kandidatovo:

1. sposobnost prostorske predstave o današnjem svetu in domačem okolju glede na ustvarjalno sprejemanje in razumevanje dnevnih informacij, ki imajo prostorsko razsežnost;
2. razumevanje pomembnih naravno- in družbenogeografskih pojavov in procesov posamič, pa tudi v njihovih medsebojnih vzročno-posledičnih zvezah;
3. razumevanje zakonitosti razmestitve naravno- in družbenogeografskih pojavov in procesov ter njihov vpliv na razvitost posameznih izbranih držav;
4. razumevanje geografskih vzrokov za naravno, kulturno, civilizacijsko in politično pestrost sveta;
5. razumevanje problemov varstva geografskega okolja in pomena prizadevanja za vzdrževanje ravnotežja med človekovim hotenjem in naravo – trajnostni razvoj;
6. razumevanje sovplivanja proizvodnje, potrošnje in življenjskega sloga z vidika trajnostnega razvoja;
7. sposobnost dojemanja človekovih pravic in enakosti kot osnove za solidarnost in odgovornost v sodobnem svetu;
8. sposobnost zavedanja o smislu pripadnosti lokalni skupnosti, državi, EU in svetu;
9. sposobnost iskanja ravnotežja med individualizacijo in skupnostjo;
10. sposobnost neposrednega in posrednega geografskega opazovanja naravnih in družbenih dejavnikov, pojavov in procesov v pokrajini;
11. poznavanje različnih meril za členitev oziroma regionalizacijo površja zemlje in njihovega pomena za geografsko razlago;
12. sposobnost samostojne uporabe geografskih virov in literature (atlas, karte, statistično gradivo in grafični prikazi, slikovno gradivo, članki);
13. sposobnost osnovnega preučevanja in raziskovanja domače pokrajine ter sposobnost za vključevanje v odločanje o njenem razvoju;
14. razumevanje povezanosti geografske teorije s prakso ter sposobnosti in spretnosti terenskega raziskovalnega dela;
15. sposobnost analize in sinteze geografskih podatkov, dejavnikov, pojavov in procesov v različnih obdobjih, tako da se ocenijo kandidatove sposobnosti za:
  - identifikacijo raziskovalnih vprašanj,
  - zbiranje, razvrščanje in primerjanje ter druge oblike obdelovanja in prikazovanja podatkov,
  - razlikovanje dejstev od mnenj,
  - razlikovanje vzrokov od posledic,
  - argumentiranje trditev,
  - utemeljevanje stališč,
  - vzporejanje dveh možnosti,
  - ločevanje pomembnega od nepomembnega,
  - prepoznavanje pristranskosti,
  - prenos in uporabo splošnega in posebnega (specialnega) geografskega znanja na konkretnem primeru (dedukcija),
  - posploševanje iz posamičnih primerov v splošno zakonitost (indukcija),
  - iskanje ugotovitev (sklepov) in utemeljevanje razlogov zanje,

- sintezo informacij iz različnih virov,
- povzemanje podatkov in informacij,
- napovedovanje in predvidevanje prihodnjega dogajanja.

► **Namen izpita je oceniti tudi kandidatove splošne veščine:**

1. sposobnost branja in pisanja različnih geografskih vsebin glede na namen;
2. sposobnost izražanja znanja v besedni, pisni, grafični in drugih oblikah na različne načine;
3. sposobnost matematičnega mišljenja in umevanja za reševanje geografskih in drugih problemov;
4. sposobnost kritičnega sprejemanja informacij, ki jih ponujajo množični mediji, sposobnost čim bolj sistematične uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije pri samostojnem delu in delu v skupini;
5. razlaganje različnih perspektiv tako, da se kandidat vživlja v položaj drugih ljudi, skupin in ljudstev;
6. sposobnost delati in se prilagajati skupini – terenske vaje, ekskurzija, delitev dela na terenu, sposobnost aktivne udeležbe na ekskurziji in sposobnost pisanja ustreznega poročila (notranji del ocene pri splošni maturi);
7. veščine podjetniškega obnašanja (načrtovanje, organiziranje, analiziranje, komuniciranje, dajanje napotkov, izpeljava naloge, ocenjevanje ipd.);
8. sposobnost upoštevanja različnih kulturnih in naravnih pojavov ter znamenitosti, prepoznavanja njihovega kulturnega in morebitnega gospodarskega pomena;
9. razumevanje pravic in odgovornosti posameznika za uveljavljanje trajnostnih rešitev ekonomskih, socialnih in okoljskih problemov.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

Izpit splošne mature iz geografije je sestavljen iz zunanega dela (pisni izpit iz dveh izpitnih pol) in notranjega dela (terenske in laboratorijske vaje ter strokovna ekskurzija). Pri tem se preverjajo izpitni cilji, opredeljeni v poglavju 4 (Izpitne vsebine in cilji).

3.1 Shema izpita

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola	Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloga
1	Obča geografija, Regionalna geografija sveta in Evrope	90 minut	40 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	barvna priloga
2	Obča geografija, Geografija Slovenije	90 minut	40 %			
Skupaj		180 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je 30-minutni odmor.

► Terenske in laboratorijske vaje ter strokovna ekskurzija – notranji del izpita

	Delež pri oceni	Ocenjevanje
Terenske in laboratorijske vaje ter strokovna ekskurzija	20 %	notranje
Skupaj	20 %	

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

► Pisni izpit

Izpitna pola	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1	Naloge zaprtega in polodprtega tipa	20 do 40	vsaka naloga od 1 do 4 točke; 50 točk
2	Naloge zaprtega in polodprtega tipa	20 do 40	vsaka naloga od 1 do 4 točke; 50 točk

Naloge zaprtega tipa so: naloge dopolnjevanja (dopolnjevanje z eno besedo ali besedno zvezo), naloge s kratkimi odgovori (zapis enobesednih odgovorov), naloge nadomeščanja (nadomeščanje napačnih trditev), naloge alternativne izbire (odgovori npr. DA ali NE, pravilno/neppravilno/ni podano), naloge izbirnega tipa, naloge korekcije (ustrezni popravki besedila), naloge urejanja in razvrščanja, naloge povezovanja, naloge sklepanja, naloge interpretacije in pojasnjevanja, naloge kombinacije večstranske izbire in urejanja ter naloge z danimi konstrukcijskimi elementi (povezovanje več pojmov v logično celoto).

Naloge polodprtega tipa so: naloge s kratkimi odgovori (zapis kratkega odgovora, narisani graf, zapis definicije, slikovni odgovor, rešitev računske naloge) in strukturirane naloge.

► Terenske in laboratorijske vaje ter strokovna ekskurzija

	Število nalog	Ocenjevanje
Terenske in laboratorijske vaje	4	48 točk
Strokovna ekskurzija	1	12 točk
Skupaj	5	60 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Taksonomske stopnje	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Terenske in laboratorijske vaje ter strokovna ekskurzija
I. znanje	10 %	10 %	5 %
II. razumevanje in uporaba	20 %	20 %	10 %
III. analiza, sinteza, vrednotenje	10 %	10 %	5 %

Ravni zahtevanega znanja

I. stopnja – znanje:

- naštevanje, prepoznavanje, reprodukcija geografskih vsebin, dejstev, terminov, klasifikacij, pojmov, načel in posplošitev;
- osnovno kartografsko in topografsko znanje.

II. stopnja – razumevanje in uporaba:

- ugotavljanje vzročno-posledičnih odnosov;
- iskanje primerov, navajanje lastnih primerov;
- reševanje problemov;
- dokazovanje oziroma argumentiranje.

III. stopnja – analiza, sinteza, vrednotenje (samostojno reševanje novih problemov, samostojna razlaga):

- analiza, primerjava, razlikovanje, prepoznavanje, vrednotenje različnih geografskih dejavnikov, pojavov in procesov;
- razvijanje lastnih idej na podlagi pridobljenega geografskega znanja in geografskih metod dela;
- uporaba preprostejših geografskih raziskovalnih metod in tehnik.

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

PISNI IZPIT

Zunanji del izpita bodo ocenili zunanji ocenjevalci, ki morajo smiselno slediti navodilom za ocenjevanje, v katerih so zapisani moderirani odgovori za posamezno nalogo.

Odgovori na naloge zaprtega tipa se ocenijo glede na število pravih rešitev, pri nižji stopnji zahtevnosti pa se lahko dva pravilna odgovora ocenita z 1 točko.

Pri nalogah polodprtega tipa se odgovori ocenijo z 1 ali več točkami, odvisno od števila elementov, ki naj bi jih vseboval pričakovani odgovor. Pri tem se upoštevajo naslednja merila:

- navedba vseh pomembnih dejstev v pričakovanem odgovoru;
- navedba vseh bistvenih elementov in njihova sistematična predstavitev (pojasnitev, obrazložitev, argumentacija, ustrezna medsebojna povezanost dejstev).

Kandidatu se točke ne dodelijo:

- če ni napisal odgovora,
- če odgovor ni povezan z nalogo,
- če je odgovor v celoti napačen,
- če je zraven pravilnega napisal tudi napačen odgovor,
- če so odgovori nejasni, nečitljivi ali nejasno popravljeni,
- če slovenskih zemljepisnih imen in geografskih pojmov ni v celoti zapisal pravilno,
- če je pri zapisu tujih naselbinskih in nenaselbinskih zemljepisnih imen napačno zapisal ali zamenjal več kakor eno črko,
- če je pri vprašanih višjih taksonomskih stopenj (pojasnitev, analiza, sinteza, ovrednotenje ...) zapisal ali navedel le elemente, teh pa ni uporabil v smiselni besedni zvezi.

TERENSKÉ IN LABORATORIJSKE VAJE TER STROKOVNA EKSKURZIJA

Terenske in laboratorijske vaje ter strokovno ekskurzijo izvedemo praviloma v četrtem letniku.

► Terenske in laboratorijske vaje

Kandidatu se ovrednotijo štiri vaje, od tega dve naravno- in dve družbenogeografski. Tako omogočamo preverjanje in izvedbo različnih metod in tehnik dela.

Za vsako terensko in laboratorijsko vajo kandidat napiše poročilo ter ga odda učitelju, kateri ga poučuje in vodi (v nadaljnjem besedilu učitelj). Ta oceni vsako opravljeno vajo z **0 do 12 točkami**. Za vse štiri opravljene vaje lahko kandidat dobi največ **48 točk**.

Ocenjevanje

- priprava na vajo:
ustrezno izpolnjevanje navodil za delo ter predhodno uporabo terenske, laboratorijske in računalniške opreme (največ **2 točki**);
- izvedba:
samostojnost, natančnost in doslednost pri zbiranju podatkov in izvajanju meritev (največ **4 točke**);
- pisno poročilo:
upoštevanje priporočil za izdelavo pisnega poročila in njegovo kakovost ter upoštevanje roka oddaje, ki ga predpiše učitelj (največ **6 točk**).

► Strokovna ekskurzija

Za opravljeno strokovno ekskurzijo lahko kandidat dobi največ **12 točk**.

Ocenjevanje

- priprava na strokovno ekskurzijo:
aktivno sodelovanje pri načrtovanju in pripravi na strokovno ekskurzijo: zbiranje gradiva, predstavitev dela strokovne ekskurzije pred izvedbo ipd. (največ **4 točke**);

- izvedba:
aktivno sodelovanje in upoštevanje učiteljevih navodil na strokovni ekskurziji:
predstavitev referata, vodenje dela poti, reševanje delovnih listov, pisanje terenskih
zapiskov, primerno vedenje ipd. (največ **4 točke**);
- pisno poročilo:
upoštevanje priporočil za izdelavo pisnega poročila in njegovo kakovost ter
upoštevanje roka oddaje, ki ga predpiše učitelj (največ **4 točke**).

Za notranji del izpita kandidat lahko dobi največ 60 točk, kar prinese 20 % skupne ocene.

Shema pretvorbe absolutnih v odstotne točke:

Absolutne točke	1– 3	4– 6	7– 9	10– 12	13– 15	16– 18	19– 21	22– 24	25– 27	28– 30	31– 33	34– 36	37– 39	40– 42	43– 45	46– 48	49– 51	52– 54	55– 57	58– 60
Odstotne točke	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita se določi na podlagi seštevka odstotnih točk vseh delov izpita (pisnega izpita, terenskih in laboratorijskih vaj ter strokovne ekskurzije). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za splošno maturo za geografijo določi merila za pretvorbo odstotnih točk v ocene (1–5). Ta merila so v spomladanskem in jesenskem izpitnem roku enaka.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

V zunanjem delu izpita se preverja splošno in posebno znanje, v notranjem delu pa tudi izbirno znanje veljavnega učnega načrta.

4.1 Obča geografija

Vsebine	Cilji
Uvod	Kandidat <ul style="list-style-type: none"> – opiše osnove sistema geografske vede.
Nastanek in zgradba Zemlje	<ul style="list-style-type: none"> – opiše notranjo zgradbo Zemlje; – opiše in razloži učinke notranjih preoblikovalnih procesov (premikanje litosferskih plošč, nastajanje gorovij, vulkanizem in potresna dejavnost); – razloži, kako je površinska oblikovanost Zemlje odvisna od notranjih in zunanjih dejavnikov ter procesov (mladonagubana, staronagubana in grudasta gorstva, sedimentne plošče, štiti, tektonski jarki in kotline); – našteje geološke dobe: predkambrij, paleozoik (starejši, mlajši), mezozoik in kenozoik (terciar, kvartar, pleistocen in holocen), ter jih poveže s pomembnejšimi gorotvornimi fazami (kaledonska, hercinska in alpidna orogeneza); – našteje vrste kamnin glede na nastanek ter opiše značilnosti magmatskih, metamorfnih in sedimentnih kamnin, pa tudi njihovo uporabno vrednost; – bere geološko karto v smislu ugotavljanja vrst, tipov in starosti kamnin.
Površje Zemlje	<ul style="list-style-type: none"> – prepozna, našteje in opiše zunanje sile ter zunanje preoblikovalne procese (preperevanje, denudacija, erozija, akumulacija); – razloži različne vrste preperevanja, erozije in akumulacije ter posledice denudacije, ki so lahko tudi naravne nesreče; – na slikovnem gradivu in v naravi prepozna reliefne oblike (rečne, ledeniške, kraške, vetrne in obalne) ter opiše njihov nastanek; – razloži dejavnike in procese pri nastajanju ledeniškega površja; – pojasni posledice poledenitev; – označi na karti območja ledeniškega reliefa; – razloži razvoj rečnega reliefa; – opiše nastanek kraškega površja; – loči kraško pokrajino od nekraške in utemelji izbiro;

Vsebine**Cilji**

- opiše nastanek različnih tipov obal (riaški, fjordski, dalmatinski, estuarski, lagunski, deltasti) in ob slikah ugotavlja njihove značilnosti;
- razlikuje tipe površja od reliefnih oblik;
- analizira različne tipe površja glede na primernost za poselitev, kmetijstvo, promet in turizem.

Vreme in podnebje

- opiše sestavo atmosfere;
- razlikuje podnebne elemente in dejavnike ter razloži vpliv dejavnikov na razlike v podnebjju;
- razloži vzroke za različno segrevanje in ohlajanje Zemlje in ozračja ter za nastanek toplotnih pasov (tropski, subtropski, zmerno topli, subpolarni in polarni);
- razloži vpliv zračnega tlaka na procese v ozračju;
- pojasni povezavo med temperaturo in vlažnostjo zraka;
- razloži vrste padavin glede na nastanek;
- pojasni planetarno kroženje zraka;
- razloži vzroke za nastanek vetrov ter našteje in opiše vrste vetrov (planetarni, monsun, obalni, pobočni, burja, fen);
- pojasni procese pri nastajanju vremena in vremenskih front ter spremembe vremena med prehodi front v srednjih geografskih širinah;
- razloži pomen in vpliv stalnih vremenotvornih središč za podnebje in vreme v Evropi in Sloveniji;
- ob uporabi klimogramov razlikuje in opiše podnebne tipe (ekvatorialno, savansko, sredozemsko, vlažno subtropsko, monsunsko, oceansko, kontinentalno vlažno, zmerno hladno, tundrsko, polarno ter suho in polsuho podnebje v vseh toplotnih pasovih);
- razloži in ovrednoti vplive podnebja na gospodarstvo in človekove dejavnosti;
- opiše vremenske nesreče (poplava, suša, nevihtno neurje, pozeba, vetrolom, žled) in jih pojasni v povezavi z rabo prostora;
- opiše vremensko napoved na primeru Evrope in Slovenije;
- ovrednoti najnovejše planetarne podnebne spremembe in napovedi podnebja za 21. stoletje;
- pojasni povezanost povečanih izpustov toplogrednih plinov s sedanjimi podnebnimi spremembami;
- pojasni potrebo po varčevanju in spremembi življenjskega sloga glede na nenehne tehnološke spremembe kot nujnosti za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov.

Prst

- razloži nastanek prsti;
- pojasni vpliv pedogenetskih dejavnikov na nastanek, lastnosti in rodovitnost prsti;
- opiše profil in horizonte prsti;
- prepozna, razloži in ovrednoti nekaj značilnih tipov prsti na svetu (rdečkasto rumena prst vročih in vlažnih predelov, puščavska prst, rdeča in rjava mediteranska prst, rjava prst, siva gozdna prst, črna prst, kostanjeva prst, siva sprana prst, tundrska prst, gorska prst);
- ovrednoti vpliv človeka na prst in pomen varovanja prsti.

Rastlinstvo in živalstvo

- razloži razširjenost in pomen naravnega in kulturnega rastlinstva za človeka in njegove dejavnosti;
- pojasni povezanost med rastlinstvom in prstmi;
- opiše značilne skupine naravnega rastlinstva po toplotnih pasovih in podnebnih tipih (tropski deževni gozd, savansko, puščavsko in sredozemsko rastlinstvo, listnati in mešani gozd, visokotravna in nizkotravna stepa, iglasti gozd, tundrsko in gorsko rastlinstvo) ter razloži, kako se prilagajajo na okoljske dejavnike (temperatura, voda, prst, relief, človek);
- z uporabo ustreznega slikovnega gradiva opiše in na karti določi značilne skupine naravnega rastlinstva na posameznih celinah;
- ovrednoti pomen varovanja naravnega rastlinstva in živalstva ter na primerih utemelji svoje trditve;
- pojasni primer vpliva človeka na preoblikovanje naravnega rastlinstva in živalstva ter njegovo vlogo pri izginevanju živalskih in rastlinskih vrst.

Vodovje

- opiše sestavo hidrosfere in razloži razmerja različnih voda v njej;
- opiše razlike v lastnostih različnih voda (glede na agregatno stanje in kakovost, stoječe in tekoče vode, vode na kopnem);
- pojasni kroženje vode v naravi;
- razloži fizikalne in kemične lastnosti morske vode ter pojasni vzroke za te razlike med posameznimi morji;
- pojasni vzroke za valovanje in plimovanje ter morske tokove;
- poimenuje in umesti pomembnejše reke, jezera, morja in druge hidrološke pojave (tiste, ki so zajeti v ciljnih regionalne geografije sveta in Evrope) na zemljevidu sveta in celin;
- opiše osnovne hidrološke pojme tekočih voda (porečje, rečni sistem, razvodnica, povodje, rečni režim, pretok reke, vodostaj);
- opiše dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje rečnega režima;
- opiše značilnosti podzemeljskih voda;

Vsebine**Cilji**

-
- opiše vrste jezer po nastanku;
  - ovrednoti okoljske probleme stoječih in tekočih voda ter njihov pomen za človeka v sedanosti in prihodnosti.

Prebivalstvo

- opiše dejavnike, ki vplivajo na število prebivalcev nekega območja;
- razloži pojme v zvezi z gibanjem števila prebivalstva (rodnost, umrljivost, naravni prirastek, migracijski saldo, demografska eksplozija, depopulacija);
- pojasni vzroke za različno razporeditev prebivalstva po svetu ter razloži povezavo z naravnim in družbenim okoljem;
- opiše značilnosti različnih sestav prebivalstva (biološka, družbena), vzroke za njihovo spreminjanje skozi razvojna obdobja (kmetijska, industrijska, poindustrijska družba) in njihov vpliv na prebivalstvo;
- ob danih primerih pojasni spremembe narodnostne sestave po svetu zaradi selitev in zaradi različne rasti prebivalstva;
- navede vrste selitev glede na čas, trajanje, smer, vzrok in posledice;
- razloži vzroke in posledice različnih vrst selitev (migracij);
- na podlagi preučevanja starostnih piramid dela različne zaključke;
- analizira statistične podatke o prebivalstvu, predvidi njegov nadaljnji razvoj in posledice.

Naselja

- opiše osnovno delitev podeželskih (po velikosti in obliki) in urbanih naselij ter njihove značilnosti;
- analizira problematiko naselij (merila za razvrščanje naselij, funkcije in vloga različnih tipov naselij, procesi preobrazbe);
- razloži vlogo in pomen mest (v razvitih in manj razvitih delih sveta) ter opiše osnovne značilnosti njihove zgradbe;
- pojasni vzroke in posledice urbanizacije in suburbanizacije.

Kmetijstvo

- opiše oblike kmetijstva z vidika razvoja in intenzivnosti (intenzivno, ekstenzivno, monokulturno, polikulturno, tržno, samooskrbno, tradicionalno, sodobno, specializirano, sonaravno, namakalno, plantažno, nomadsko, selilno) ter razloži vzroke za njihov nastanek;
- razlikuje med rabo tal (zemljiške kategorije) in kmetijskimi panogami;
- ovrednoti rabo tal na danih primerih;
- ovrednoti pomen kmetijstva za oskrbo s hrano in surovinami ter za ohranjanje kulturne pokrajine;
- pojasni povezavo med pokrajinskimi elementi in kmetijstvom (deagrarizacija, pogozdovanje, ogozdovanje, ozelenjevanje, kulturne terase ...);

- opiše okoljske probleme, povezane s kmetovanjem, in razloži probleme v pokrajini zaradi nesmotrnega ravnanja z njo.

Energetika in industrija

- primerja pomen energijskih virov za človeštvo nekoč in danes ter razloži vzroke za spremembe;
- primerja prednosti in slabosti posameznih energijskih virov (obnovljivi, neobnovljivi, alternativni, fosilni);
- analizira omejenost neobnovljivih energijskih virov ter njihov vpliv na prihodnji razvoj družbe in gospodarstva;
- opiše že uveljavljene in nove (biogorivo) obnovljive vire energije ter preuči možnosti nadaljnega razvoja;
- opiše razmestitvene (lokacijske) dejavnike za industrijo;
- analizira razloge za spreminjanje razmestitvenih dejavnikov industrijskih panog (različnih panog stare, nove, težke, lahke industrije in industrije visoke tehnologije) skozi zgodovinski razvoj;
- na danih primerih iz preteklosti in sedanjosti razloži vpliv industrije na pokrajino z vidika njenega videza ter onesnaževanja voda, zraka in prsti;
- ovrednoti vpliv industrije in drugih gospodarskih dejavnosti na razvoj pokrajine z vidika trajnostnega razvoja.

Promet, telekomunikacijsko omrežje

- razloži razlike med prometom in prometnimi tokovi v preteklosti in sedanjosti;
- na podlagi podatkov analizira vrste prometa (kopenski, vodni, zračni, cestni, železniški, morski, rečni, rečno-kanalski, letalski, telekomunikacije) in jih primerja med seboj;
- analizira vpliv posameznih vrst prometa na pokrajino in gospodarstvo ter njun razvoj;
- ovrednoti pomen sodobne prometne in telekomunikacijske infrastrukture v družbi.

Turizem

- opiše vrste turizma (poletni, zimski, celoletni, obalni, gorski, zdraviliški, kmečki, poslovni, kongresni, izletniški, verski, masovni);
- razloži in ovrednoti pogoje za razvoj različnih tipov turističnih območij;
- pojasni vzroke za razlike v prihodku iz turizma na primerih iz sveta, Evrope in Slovenije;
- ovrednoti pomen turizma za gospodarstvo ter njegov vpliv na naravno in družbeno okolje z vidika trajnostnega razvoja.

Vsebine	Cilji
Trajnostni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> – razloži zasnovo in bistvo trajnostnega razvoja in njegovih sestavin (okolje, prostor, vrednote prostora, gospodarstvo, razvoj človeške družbe); – opiše pomen in vsebino prostorskega načrtovanja ter sodelovanja javnosti v postopkih sprejemanja odločitev; – ovrednoti različne dejavnosti z vidika trajnostnega razvoja ter kompleksnosti in omejenosti prostora, pa tudi njegovih posameznih elementov.

4.2 Regionalna geografija sveta

Vsebine	Cilji
Uvod	<p>Kandidat</p> <ul style="list-style-type: none"> – opiše merila za gospodarsko členitev sveta (BDP/prebivalca, indeks družbenega razvoja); – analizira razloge za razlike v gospodarski razvitosti po svetu.
Azija	<ul style="list-style-type: none"> – pozna in na karti locira geografska imena Azije: Turčija, Izrael, Saudova Arabija, Iran, Irak, Indija, Tajska, Indonezija, Kitajska, Mongolija, Japonska, Arabski polotok, Dekanska planota, Indokitajski polotok, Malajski polotok, Korejski polotok, Indonezijsko otočje, Himalaja, Mt. Everest, Tibet, Sibirija, Mezopotamija, Indsko nižavje, Gangeško nižavje, Bengalsko nižavje, Kitajsko nižavje, Gobi, Arabska puščava, Kaspijsko jezero, Aralsko jezero, Evfrat, Tigris, Ind, Ganges, Bramaputra, Mekong, Modra reka (Chang Jiang), Rumena reka (Huang He), Amur; – opiše značilnosti reliefnih enot Azije (Arabska plošča, Indijski ščit, Himalaja, Gangeško nižavje, Kitajsko nižavje); – opiše dejavnike, ki vplivajo na podnebje v Aziji, s posebnim poudarkom na monsunskem zračnem kroženju; – na podlagi klimogramov prepozna podnebne tipe in sklepa o podnebnih razmerah; – opiše osnovne rastlinske pasove in razloži njihovo povezavo s podnebnimi tipi; – ovrednoti pomen azijskega vodovja za poselitev in gospodarstvo; – opiše značilnosti največjih azijskih rek (Rumena reka, Modra reka, Ganges in Bramaputra); – opiše značilnosti prebivalstva v Aziji (razporeditev, gostota, rasna sestava); – pozna glavna azijska verstva (hinduizem, budizem, islam), njihovo razširjenost in pomen v vsakdanjem življenju;

Vsebine

Cilji

- opiše in primerja značilnosti različnih oblik kmetijstva (nomadska živinoreja, namakalno poljedelstvo, intenzivno samooskrbno poljedelstvo, plantažno kmetijstvo) v Aziji;
- ovrednoti učinke zelene revolucije in jo poveže s problemom lakote;
- primerja gospodarsko razvitost azijskih držav (Japonska, "mali azijski tigri", države proizvajalke nafte, Indija, Kitajska, Bangladeš, Afganistan) in razloži vzroke za razlike.

Afrika

- pozna in na karti locira geografska imena Afrike: Egipt, Sudan, Nigerija, Kenija, JAR, Atlas, Etiopsko višavje, Jezersko višavje, Zmajeve gore, Kapske gore, Sahara, Sahel, Namib, Kongova kotlina, Kalaharska kotlina, Kotlina Viktorijinega jezera, Čadsko jezero, Viktorijino jezero, Tanganjiško jezero, Nil, reki Niger in Kongo, Zambezi, Oranje, Gvinejski zaliv, Kanarski tok, Benguelski tok, Mozambiški (Agulhaški) tok;
- opiše nastanek in značilnosti poglobitnih reliefnih enot Afrike (Atlas, Jezersko višavje, Zmajeve gore);
- opiše dejavnike in razloži njihov vpliv na podnebje, s poudarkom na planetarnem kroženju zraka;
- pojasni povezavo med podnebnimi in rastlinskimi pasovi v Afriki;
- ovrednoti pomen afriških vodotokov (Nil, Niger, Kongo) za življenje afriškega prebivalstva;
- ovrednoti vzroke in posledice sodobnih demografskih gibanj v Afriki;
- razloži vzroke in posledice suše, lakote, revščine in bolezni v Afriki;
- opiše tipične bolezni (malarija, spalna bolezen, aids) v Afriki in jih poveže z geografskimi značilnostmi;
- razloži pretekle in sodobne posledice kolonializma in neokolonializma;
- pojasni razliko med značilnostmi samooskrbnega in tržnega kmetijstva s poudarkom na selilnem poljedelstvu, nomadski živinoreji, namakalnem poljedelstvu, plantažnem kmetijstvu in njihovo odvisnost od naravnih razmer;
- analizira možnosti za razvoj rudarstva in jih poveže s kamninsko zgradbo Afrike;
- razloži odvisnost afriških držav od izvoza rud in energijskih virov ter posledice te odvisnosti.

Latinska Amerika

- pozna in na karti locira geografska imena Latinske Amerike: Brazilija, Argentina, Peru, Venezuela, Mehika, Medmorska Amerika, Karibsko otočje, Veliki Antili, Mali Antili, Bahamsko otočje, Kalifornijski polotok, Jukatan, Kuba, Karibsko morje, Andi, Brazilsko višavje, Gvajansko višavje, Orinoško nižavje, Amazonsko nižavje, Gran Chaco, Pampe, Patagonija, Ognjena zemlja, Atakama, Orinoko, Amazonka, Parana, Perujski tok, Brazilski tok;

-
- pojasni razliko med Latinsko in Južno Ameriko;
  - razloži posledice tektonske dejavnosti v Srednji Ameriki;
  - opiše naravnogeografske značilnosti reliefnih enot Južne Amerike (Andi, Brazilsko višavje, Amazonsko nižavje, Pampe);
  - razloži kolonialno preteklost Srednje in Južne Amerike;
  - pojasni pomen in posledice kolonizacije Latinske Amerike za kolonizatorje in kolonizirane države;
  - analizira rasno sestavo prebivalstva ter razlike v poselitvi Srednje in Južne Amerike;
  - ovrednoti položaj avtohtonega prebivalstva v sodobni družbi;
  - pojasni razlike v gospodarski usmerjenosti posameznih delov Srednje in Južne Amerike (Medmorska Amerika, Kuba, Venezuela, Pampe);
  - opiše družbenogeografske značilnosti brazilskih regij (Sever, Severovzhod, Srednji zahod, Jugovzhod, Jug);
  - analizira vzroke in ovrednoti posledice krčenja amazonskega tropskega deževnega gozda;
  - opiše geopolitične razmere (vojaška hunta, gverila, kokainska mafija, veleposestni odnosi).

Severna Amerika (Angloamerika)

- pozna in na karti locira geografska imena Severne Amerike: ZDA, Kanada, Kanadski ščit, Apalači, Osrednje nižavje, Skalno gorovje, Velika kotlina, Kalifornija, Florida, Aljaska, Misisipi, Reka sv. Lovrenca, Kolorado, Velika jezera, Mehiški zaliv, Kalifornijski tok, Zalivski tok, Labradorski tok;
- opiše reliefne in podnebne značilnosti Severne Amerike;
- ovrednoti posledice odkritja Severne Amerike za indijansko prebivalstvo;
- razloži potek priseljevanja in značilnosti poselitve ter njune posledice;
- opiše nastanek posebne ameriške družbe in ovrednoti pomen multikulturalnosti za sožitje ljudi;
- opiše rasne in socialne značilnosti prebivalstva v ZDA in Kanadi;
- pojasni značilnosti notranjih selitev v ZDA ter imigrantsko politiko v ZDA in Kanadi;
- pojasni temeljne značilnosti kmetijstva v ZDA (oblikovanje kmetijskih zemljišč, kmetijski pasovi, sodobne spremembe v kmetijstvu);
- razloži vzroke za nastanek starega industrijskega pasu in opiše posledice zmanjševanja njegovega pomena;
- razloži pomen in prepletenost dejavnikov, ki vplivajo na prestrukturiranje in selitev industrije v ZDA (za nastajanje novih industrijskih območij, industrije visoke tehnologije, Silicijeve doline, "sončnega pasu").

Vsebine**Cilji****Avstralija in Oceanija**

- pozna in na karti locira geografska imena Avstralije in Oceanije: Avstralija, Nova Zelandija, Mikronezija, Polinezija, Melanezija, Veliko razvodno gorovje, Srednjeavstralsko nižavje, Avstralska planota (ščit), Tasmanija, Velika peščena puščava, Darling, Murray;
- opiše naravnogeografske značilnosti Avstralije;
- razloži potek priseljevanja v Avstralijo in temeljne značilnosti poselitve Avstralije;
- analizira današnjo etnično sestavo prebivalstva in ovrednoti položaj staroselcev v Avstraliji;
- pojasni vpliv podnebnih in vodnih razmer na kmetijstvo v Avstraliji (oblike in usmeritve kmetijstva);
- opiše značilnosti avstralskega rudarstva in industrije;
- analizira spremembe v avstralskem izvozu po 2. svetovni vojni;
- ovrednoti učinke jedrskih poskusov, naravnih nesreč in podnebnih sprememb na turizem v Oceaniji.

Polarna območja

- pozna in na karti locira geografska imena polarnih območij: Arktika, Antarktika, Grenlandija, Severno ledeno morje;
- opiše naravno- in družbenogeografske značilnosti polarnih območij;
- pojasni vzroke in predvidene posledice podnebnih sprememb na polarnih območjih.

4.3 Regionalna geografija Evrope

Vsebine**Cilji**

Kandidat

- razloži in ovrednoti aktualne dogodke v Evropi;
- opiše sodobne ukrepe EU za preprečevanje škodljivih sprememb v okolju ter prizadevanje za trajnostni razvoj na lokalni, regionalni in globalni ravni.

Legra

- opiše in na zemljevidu locira meje Evrope;
- opredeli geografsko lego Evrope glede na druge celine in toplotne pasove;
- pozna prednosti, ki izhajajo iz članstva v EU;
- pozna in na karti locira regionalno (Severna Evropa, Zahodna Evropa, Južna Evropa, Srednja Evropa, Vzhodna Evropa, Jugovzhodna Evropa) in politično razdelitev Evrope ter glavna mesta evropskih držav.

Naravnogeografske značilnosti

- pozna in na karti locira:
  - plošče (Ruska plošča, Finska plošča);
  - ščite (Baltski ščit);
  - gorovja (Skandinavsko gorovje, Škotsko višavje, Penini, Kambrijsko gorovje, Ardeni, Vogezi, Centralni masiv, Nemško sredogorje, Češko sredogorje, Pireneji, Alpe, Apenini, Dinarsko gorstvo, Karpati, Balkan, Rodopi, Ural);
  - nižine (Nemško-poljsko nižavje, Vzhodnoevropsko nižavje, Padska nižina, Vlaška nižina);
  - kotline (Pariška kotlina, Panonska kotlina);
  - polotoke (Skandinavski, Pirenejski/Iberski, Apeninski, Balkanski);
  - morja in zalive (Severno morje, Baltsko morje, Botniški zaliv, Finski zaliv, Biskajski zaliv, Sredozemsko morje, Jadransko morje, Egejsko morje, Črno morje);
  - ožine (Gibraltarska vrata, Rokavski preliv, Bospor);
  - reke (Temza, Loara, Sena, Rona, Ren, Laba, Visla, Odra, Tajo, Ebro, Pad, Donava, Tisa, Morava, Vardar, Marica, Don, Volga);
  - jezera (Bodensko, Ženevsko, Comsko, Blatno, Ohridsko);
- opiše geološki razvoj in z njim povezane značilnosti površja;
- pojasni geološko zgradbo Evrope ter jo poveže z nahajališči rud in energijskih virov;
- opiše tipe obal in jih umesti na zemljevid Evrope;
- pojasni dejavnike, ki vplivajo na podnebje;
- imenuje in opiše različne tipe podnebij v Evropi;
- opredeli pomen podnebja za različne tipe naravnega rastlinstva;
- opiše in pojasni vlogo človeka pri ohranjanju oziroma spreminjanju naravnega rastlinstva.

Družbenogeografske značilnosti

- pozna in na karti locira: glavne industrijske pokrajine (»Black country«, Porurje, Šlezija, Donecki bazen), »modro banano«, »sončni pas«, evropsko populacijsko os;
- pojasni razporeditev in gostoto prebivalstva v povezavi z naravnogeografskimi dejavniki;
- našteje glavna verstva (katoliška, protestantska in pravoslavna vera, islam), pozna njihovo razširjenost v Evropi in vpliv na družbene razmere;
- našteje in locira glavne narodnostno-jezikovne skupine (germanska, slovanska, romanska, ugrofinska, baltska, baskovska, grška, albanska);

- locira ter razloži vzroke in posledice narodnostno-verskih problemov (baskovsko vprašanje, severnoirsko vprašanje, belgijsko narodnostno vprašanje, albansko vprašanje, bosansko vprašanje);
- analizira vzroke in opiše vrste selitvenih tokov v Evropi v 20. stoletju ter razloži družbene probleme, povezane z njimi;
- opiše osnovne značilnosti in sodobne probleme kmetijstva v Evropi ter pojasni pomen skupne kmetijske politike v Evropski uniji;
- opiše pomen energijskih virov in analizira problem energetske oskrbe v Evropi;
- pojasni pomen turizma za razvoj turističnih območij Evrope;
- pojasni razlike v gospodarskem razvoju med središčnimi in obrobni območji Evrope;
- analizira izbrane okoljsko-prostorske probleme (velika mesta, industrijske pokrajine, Alpe, Sredozemlje) in nakaže rešitve;
- razloži cilje povezovanja evropskih držav v različne skupnosti na državni in regionalni ravni;
- opiše nastanek, razvoj, širitev in delovanje EU.

Severna Evropa

- opiše delitev Severne Evrope na nordijske in pribaltske države;
- opiše obseg in posledice celinske poledenitve za reliefne značilnosti;
- ovrednoti podnebje v Severni Evropi glede na pomen za poselitev, kmetijstvo, promet in turizem;
- pojasni problematiko narodnostne sestave pribaltskih držav;
- navede glavne vire oskrbe z energijo v državah Severne Evrope in pojasni bistvene značilnosti njihove energetske politike;
- opiše razvoj in pomen industrije visoke tehnologije na Švedskem in Finskem;
- ovrednoti pomen ribištva za Norveško in Islandijo ter pojasni posledice pretiranega ulova s stališča naravnega ravnotežja in prihodnosti ribolova;
- razloži pomen gozdnega bogastva in predelave lesa na primeru Finske;
- na podlagi podatkov analizira gospodarski razvoj držav Severne Evrope.

Zahodna Evropa

- ovrednoti dejavnike, ki vplivajo na podnebje Zahodne Evrope;
- ovrednoti pomen naravnogeografskih značilnosti Zahodne Evrope za razvoj kmetijstva;
- opiše glavne značilnosti in probleme gospodarskega razvoja Zahodne Evrope, razloži dejavnike, ki so ga pospeševali, ter primerja stopnjo doseženega razvoja z razvojem v drugih delih Evrope in sveta;

Vsebine**Cilji**

- z uporabo zemljevidov in grafičnih prikazov analizira značilnosti razvoja in preobrazbe industrije v Veliki Britaniji;
- razlikuje Veliko Britanijo od Anglije in Združenega kraljestva ter Irsko od Severne Irske;
- narodnostno in versko sestavo prebivalstva Velike Britanije in Irske vzročno-posledično poveže z odnosi med skupnostmi;
- analizira naravne možnosti za kmetijstvo na Irskem in jih poveže z izseljevanjem Ircev;
- opredeli pojem Beneluks;
- z zemljevidom in slikovnim gradivom opiše značilnosti površja v državah Beneluksa ter jih poveže z razmerami za poselitev in gospodarstvo;
- opiše nastanek, značilnosti in pomen polderjev;
- opiše dejavnike, ki vplivajo na visoko razvitost nizozemskega kmetijstva, in tega primerja s slovenskim;
- razloži vzroke za veliko ogroženost Nizozemske zaradi poplav in opiše, kako se prebivalstvo brani pred to nevarnostjo (delta projekt);
- analizira narodnostno sestavo prebivalstva v Belgiji in razloži, kako rešujejo narodnostno vprašanje;
- opiše narodnostno sestavo v Franciji in ovrednoti politiko te države do zagotavljanja pravic narodnosti, ki živijo v njej, ter jo primerja s slovensko politiko;
- opiše značilnosti centralistične ureditve Francije;
- opiše značilnosti gospodarstva Francije in njenih energijskih osnov.

Južna Evropa

- ovrednoti pomen Sredozemskega morja za turistični razvoj držav, ki ležijo ob njem;
- na podlagi podatkov primerja razvitost turizma v Grčiji, Italiji in Španiji ter pojasni razlike v regionalnem razvoju med obalo in notranjostjo držav (litoralizacija);
- opiše značilnosti kmetijstva in možnosti za njegov razvoj glede na naravne razmere (problem sušnosti);
- ovrednoti pomen njihovih kmetijskih pridelkov za evropski trg;
- primerja stopnjo gospodarskega razvoja severne in južne Italije ter opiše posledice teh razlik.

Srednja Evropa

- z uporabo zemljevidov in slikovnega gradiva opiše nastanek in značilnosti površja Srednje Evrope;
- razloži kamninsko zgradbo Alp;
- alpske cestne in železniške prelaze ovrednoti s stališča prehodnosti Alp;

Vsebine**Cilji**

-
- ovrednoti promet v Alpah z vidika varovanja okolja in opiše ukrepe alpskih držav za zmanjševanje onesnaževanja;
  - z uporabo zemljevida analizira turizem v Alpah ter ga ovrednoti z gospodarskega in okoljskega vidika;
  - opiše značilnosti prebivalstva Švice;
  - analizira razvoj in značilnosti kmetijstva na Madžarskem ter ga primerja s slovenskim;
  - razloži nastanek združene Nemčije ter posledice združitve v nemškem gospodarstvu in družbi;
  - razloži proces preobrazbe Porurja in Šlezije.

Jugovzhodna Evropa

- opiše nastanek in značilnosti površja;
- po klimogramih analizira različne podnebne tipe;
- opiše fizičnogeografske značilnosti večjih izbranih pokrajin (Panonska kotlina, Vlaška nižina, Dinarsko gorstvo, Karpati, Balkan, Rodopi);
- analizira narodnostno, jezikovno in versko sestavo prebivalstva ter probleme sožitja med narodi pred letom 1991 in po njem;
- opiše temeljne značilnosti gospodarskega razvoja in problemov držav Jugovzhodne Evrope.

Vzhodna Evropa

- z uporabo zemljevida in slikovnega gradiva opiše značilnosti površja, podnebja in rastlinstva ter ugotovi vpliv na poselitev;
- razloži bistvene značilnosti razvoja prebivalstva in etnične probleme;
- opiše politične (demokratizacija, mednarodnostna trenja, rusifikacija), gospodarske (privatizacija, denacionalizacija, izkoriščanje naravnih virov) in socialne (razslojevanje družbe) procese ter njihove ključne probleme;
- ovrednoti naravne in družbene možnosti za kmetijsko proizvodnjo pred privatizacijo in po njej;
- analizira možnosti za razvoj težke industrije, pomen energijskih virov ter ovrednoti sedanjo in nekdanjo gospodarsko usmerjenost;
- opiše okoljske probleme.

4.4 Geografija Slovenije

Vsebine**Cilji**

-
- Kandidat
- razloži in ovrednoti aktualne dogodke v Sloveniji;
  - pojasni zavedanje in razumevanje narodne identitete v povezavi z evropsko in svetovno identiteto.

Lega Slovenije in njen pomen za naravno in družbeno okolje

- opiše naravno- in družbenogeografsko pestrost Slovenije;
- ovrednoti pomen lege in položaja Slovenije v Evropi in EU;
- opiše osamosvajanje Slovenije in njeno vključevanje v mednarodne povezave.

Površje in kamninska zgradba

- z uporabo kartografskega in slikovnega gradiva razloži geološki razvoj ter značilnosti kamninske zgradbe in površja Slovenije;
- pojasni vpliv kamninske zgradbe na površje, oskrbo z vodo, poselitev in kmetijstvo;
- opiše ter na zemljevidu locira tipe reliefa in pripadajoče reliefne oblike.

Podnebje, prsti, rastlinstvo, živalstvo in vodovje

- pojasni vpliv podnebnih in drugih dejavnikov (lega, relief, oddaljenost od morja, prevlada zahodnih vetrov, vremenotvorna središča) na podnebne elemente v Sloveniji;
- iz klimogramov prepozna glavne tipe podnebij (submediteransko/zmerno sredozemsko, celinsko vlažno/zmerno celinsko, gorsko/alpsko), opiše glavne značilnosti in pozna njihovo prostorsko razporeditev;
- opiše najbolj razširjene prsti v Sloveniji (rjava pokarbonatna prst, rendzina, distrična oz. kislja in evtrična oz. bazična rjava prst, obrečna prst/fluvisol, glej/glejsol in psevdoglej, jerovica), razloži njihovo povezanost z matično osnovo in reliefnimi razmerami ter pomen za kmetijsko rabo;
- opiše značilnosti višinskih bioklimatskih pasov;
- opiše značilnosti in razširjenost iglastih, mešanih in listnatih gozdov;
- ovrednoti vlogo gozdov za človeka in naravno okolje v posameznih slovenskih pokrajinah ter navede dejavnike, ki ogrožajo gozdove;
- opiše hidrografske značilnosti slovenskih rek;
- z uporabo hidrogramov prepozna pretočne (rečne) režime slovenskih rek in razloži dejavnike, ki vplivajo nanje;
- razloži značilnosti kraških voda in podtalnice ter utemelji nujnost njihovega varovanja pred onesnaževanjem;
- pojasni vzroke za onesnaženost slovenskih rek, jezer in morja ter posledice onesnaženosti za naravno in družbeno okolje;
- našteje in na karti locira slovenska jezera (Bohinjsko, Blejsko, Triglavsko, Cerknjsko, Ptujsko, jezera v Velenjski kotlini), jih opiše glede na nastanek ter oceni njihov pomen za turizem in energetiko;
- opiše pojem mokrišče in na karti locira: Ljubljansko barje, pohorska barja, Cerknjsko polje in Sečoveljske soline, ter razloži spreminjanje pomena mokrišč v pokrajini, ki jim ga je pripisoval človek nekoč in danes;

Vsebine**Cilji**

- opiše značilnosti slovenskega morja ter razloži njegov pomen za naravno in družbeno okolje;
- pojasni ogroženost Slovenije zaradi naravnih nesreč (ujm) ter opiše vzroke in učinke najpogostejših med njimi (potresi, poplave, zemeljski plazovi, vremenske ujme).

Prebivalstvo

- opiše značilnosti naravnega gibanja in spolno-starostne sestave prebivalstva v Sloveniji ter ju primerja z izbranimi državami Evrope (Italija, Madžarska, Hrvaška, Avstrija, Francija, Poljska, Irska, Albanija);
- opiše vzroke in posledice notranjih in zunanjih selitev po drugi svetovni vojni;
- analizira narodnostno sestavo prebivalstva Slovenije ter ovrednoti pomen medkulturnega in mednarodnostnega sožitja;
- pojasni različne poglede na identiteto drugih ter možnosti premagovanja stereotipov in predsodkov;
- na karti locira območja slovenske narodnostne manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem;
- primerja položaj slovenske manjšine na Madžarskem, v Avstriji in Italiji.

Naselja

- opiše dejavnike za razvoj naselij in njihovo funkcijsko členitev;
- z uporabo slikovnega gradiva opiše različne tipe naselij;
- analizira različne tipe podeželskih naselij v Sloveniji;
- razloži procesa urbanizacije in suburbanizacije v slovenskih razmerah.

Kmetijstvo in podeželje

- razloži značilnosti kmetijstva v Sloveniji (kmetijska usmerjenost, spremembe v kmetijstvu, regionalne razlike);
- analizira probleme kmetijstva in njegove možnosti za razvoj;
- pojasni posestno sestavo v Sloveniji;
- razloži vzroke in posledice zmanjševanja števila kmečkega prebivalstva;
- pojasni vlogo kmetijstva pri spreminjanju slovenskega podeželja;
- opiše vpliv kmetijske politike Evropske unije na slovensko kmetijstvo.

Energetika in surovine

- opiše energijske vire v Sloveniji in možnosti uporabe alternativnih energijskih virov;
- našteje in na karti locira HE v Sloveniji (Fala, Formin, Medvode, Vrhovo, Plave) ter ovrednoti izkoriščenost vodnih zmogljivosti slovenskih rek;

Vsebine**Cilji**

- na karti locira delujoče premogovnike in ovrednoti premog kot energijski vir;
- opiše nekdanji pomen premogovništva za razvoj nekaterih krajev oziroma območij in opiše posledice rudarjenja;
- na karti locira termoelektrarne in jedrsko elektrarno;
- opiše smeri in pomen uvoza plina in nafte ter možne težave pri energetske oskrbi Slovenije;
- pojasni posamezne deleže energijskih virov v proizvodnji električne energije v Sloveniji in jih ovrednoti glede na potrebe po energiji;
- opiše vpliv slovenskih energetskih objektov na okolje.

Industrija

- razloži razvoj in pojasni spremembe v prostorski razporeditvi industrije po posameznih fazah: 19. stoletje, med svetovnimi vojnami, po 2. svetovni vojni in po osamosvojitvi Slovenije;
- analizira razvoj nekaterih industrij (lesna, železarska in jeklarska, živilskopredelovalna, kemijska, avtomobilska, elektrotehnična) v Sloveniji;
- razloži razmestitvene dejavnike, ki so vplivali na nastanek posameznih industrijskih panog;
- analizira spreminjanje deleža v industriji zaposlenega prebivalstva;
- ob slikovnem gradivu analizira pozitivne in negativne vplive industrije.

Promet

- ovrednoti prometno lego Slovenije v Evropi;
- opiše in analizira posamezno prometno omrežje v Sloveniji: cestno (Slovenika, Ilirika, peti in deseti koridor), železniško (Zidani Most, Pivka, Divača, Pragersko), zračno (Ljubljansko, mariborsko in portoroško letališče) in vodno (Luka Koper), ter ovrednoti njihov pomen za posamezna območja Slovenije;
- razloži pomen prometa za razvoj gospodarstva;
- ovrednoti ogroženost okolja zaradi prometa.

Turizem

- ovrednoti naravne možnosti Slovenije za razvoj posameznih vrst turizma;
- primerja značilnosti slovenskega turizma s turizmom sosednjih držav;
- imenuje in na karti locira turistična območja in turistična središča v Sloveniji: Kranjska Gora, Kanin, Bovec, Bled, Bohinj, Planica, Krvavec, Pohorje, Cerknjo, Rogaška Slatina, Radenci, Moravci, Ptuj, Čatež ob Savi, Podčetrtek, Dolenjske Toplice, Portorož, Strunjan, Lipica, Škocjanske jame, Postojnska jama;
- opiše značilnosti posameznih vrst turizma v Sloveniji;

- analizira vlogo turizma v slovenskem gospodarstvu;
- razloži pozitivne in negativne učinke turizma v pokrajini.

Pokrajinska in okoljska protislovja v Sloveniji

- opiše posledice neenakomernega regionalnega razvoja;
- pojasni vzroke za oblikovanje zavarovanih območij;
- razloži pozitivne in negativne posledice obstoja TNP;
- ovrednoti posledice neustreznega gospodarjenja z okoljem in nesmotrne rabe naravnih virov;
- razloži pravico in dolžnost posameznika in družbenih skupin za uveljavljanje trajnostnih rešitev ekonomskih, socialnih in okoljskih problemov na lokalni in državni ravni;
- oblikuje stvarno samospoznavanje o lastnih sposobnostih in možnostih reševanja problemov ob načrtovanju in izvajanju konkretnih akcij v prid trajnostnega razvoja.

Geografske značilnosti slovenskih pokrajin – regij

Geografska delitev Slovenije

- imenuje in na karti locira velike slovenske pokrajinske enote: Alpske, Predalpske, Dinarskokraške, Obpanonske in Obsredozijske pokrajine.

Alpske pokrajine (visokogorje in alpske kraške planote, alpske doline in kotline)

- pozna in na karti locira geografska imena v Alpских pokrajinah: Julijske Alpe, Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke, Triglav, Stol, Kanin, Grintovec, Pokljuka, Komna, Velika planina, Trenta, Zgornjesavska dolina, Bohinj, Vrata, Logarska dolina, Soča, Sava Dolinka, Sava Bohinjka, Kokra, Bohinjsko jezero, Triglavska jezera, Bovec, Jesenice, Kranjska Gora, Tržič, Jezersko;
- opiše naravne značilnosti Julijskih Alp, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank ter jih primerja med seboj;
- razloži odvisnost razporeditve padavin in rastlinstva od prisojne in osojne lege ter od privetnih in zavetnih leg;
- pojasni razlike v poselitvi posameznih Alpских pokrajin;
- ovrednoti pomen Alpских pokrajin za razvoj kmetijstva, prometa ter turizma in rekreacije;
- analizira razvoj planinskega pašništva;
- opiše vlogo in pomen Triglavskega narodnega parka za ohranjanje naravne pokrajine ter vpliv na življenje ljudi v njem.

Predalpske pokrajine (predalpska hribovja, kotline in doline)

- pozna in na karti locira geografska imena v Predalpskih pokrajinah: Idrijsko-Cerkljansko hribovje, Škofjeloško-Polhograjsko hribovje, Posavsko hribovje, Zgornja Savinjska dolina, Golte, Celjska kotlina, Velenjska kotlina, Pohorje, Dravska dolina, Ljubljanska kotlina, Ljubljansko barje, Ljubljansko polje, Kamniško-Bistriško polje, Kranjsko-Sorško

polje, Dobrave, Dežela in Blejski kot, Idrija, Poljanska in Selška Sora, Ljubljana, Kamniška Bistrica, Sava, Savinja, Meža, Drava, Tolmin, Idrija, Škofja Loka, Bled, Kranj, Vrhnika, Ljubljana, Domžale, Trbovlje, Zidani Most, Celje, Laško, Velenje, Šoštanj, Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Mežica;

- opiše skupne značilnosti predalpskega hribovja (zahodnega, vzhodnega in severovzhodnega) in jih primerja med seboj;
- razloži vpliv kamninske sestave na raznovrstnost površja;
- analizira možnosti za poselitev in razvoj gospodarstva v Predalpskih pokrajinah;
- analizira gospodarsko problematiko »Črnega revirja«;
- opiše skupne značilnosti Ljubljanske kotline in razlike med njenimi posameznimi deli;
- ovrednoti vlogo glavnega mesta Slovenije;
- razloži problematiko širjenja Ljubljane v povezavi s suburbanizacijo;
- analizira naravnogeografske značilnosti Celjske kotline in njen prehodni značaj;
- opiše značilnosti gospodarstva v Celjski kotlini;
- analizira vzroke za nastanek in razvoj Velenja;
- opiše razvoj gospodarstva v Velenjski kotlini in njegove vplive na okolje;
- ovrednoti pomen Celja, Velenja in Slovenj Gradca kot regijskih središč.

Obsredozemske pokrajine in Jadransko morje (flišna gričevja, hribovja in doline, kraški ravniki, podolja in hribovja, Tržaški zaliv)

- pozna in na karti locira geografska imena v Obsredozemskih pokrajinah: Goriška brda, Vipavska dolina, Kras, Brkini, Slovenska Istra (Koprska brda), Soča, Vipava, Rižana, Dragonja, Reka, Nova Gorica, Ajdovščina, Ilirska Bistrica, Sežana, Koper, Izola, Piran, Portorož;
- opiše osnovne naravne in družbene značilnosti flišnih in kraških pokrajin ter jih primerja med seboj;
- primerja flišne in kraške pokrajine glede na površje, rodovitnost prsti in gospodarsko usmerjenost;
- ovrednoti pomen geološke zgradbe na oblikovanje površja in gospodarsko rabo tal;
- razloži značilnosti Krasa kot pokrajine s kraškimi in sredozemskimi potezami;
- opiše in primerja značilnosti naselij in gospodarstva krajev, navedenih v prvem cilju;
- razloži litoralizacijo na primeru slovenske obale;
- opiše značilnosti in pomen slovenskega morja za pomorsko usmeritev Slovenije.

Dinarskokraške pokrajine (dinarskokraške planote in hribovja, dinarskokraška podolja in ravniki)

- pozna in na karti locira geografska imena v Dinarskokraških pokrajinah: Trnovski gozd, Nanos, Snežnik, Bloke, Krmsko višavje, Kočevski rog, Gorjanci, Pivška kotlina, Notranjsko podolje (Planinsko polje, Cerknjsko polje, Babno polje), Kočevsko polje, Ribniško polje, Suha krajina, Bela krajina, Novomeška pokrajina, Dolenjsko podolje, Pivka, Unica, Rinža, Kolpa, Krka, Postojna, Logatec, Cerknica, Kočevje, Ribnica, Žužemberk, Grosuplje, Trebnje, Novo mesto, Metlika, Črnomelj;
- opiše in primerja značilnosti kraškega površja v Dinarskokraških in Alpskih pokrajinah;
- opiše naravne in družbene značilnosti visokih in nizkih dinarskih planot, vmesnih podolij in kraških polj ter jih primerja med seboj;
- ovrednoti probleme varstva okolja kraškega sveta;
- razloži pomen naravnih znamenitosti (Postojnska jama, Cerknjsko polje, Rakov Škocjan, dolina Kolpe) z vidika turizma in rekreacije;
- ovrednoti prometni pomen Dolenjskega podolja in Postojnskih vrat.

Obpanonske pokrajine (obpanonske ravnine, obpanonska gričevja)

- pozna in na karti locira geografska imena Obpanonskih pokrajin: Vzhodna Krška kotlina, Dravsko-Ptujsko polje, Pomurska ravnina, Goričko, Slovenske gorice, Haloze, Kozjansko, Dravinja, Sotla, Pesnica, Mura, Maribor, Murska Sobota, Lendava, Ptuj, Krško, Sevnica;
- opiše skupne značilnosti ravninskih in gričevnatih pokrajin ter jih primerja med seboj;
- ovrednoti pomen kmetijstva Obpanonskih pokrajin za Slovenijo;
- pojasni razlike v kmetijstvu med posameznimi Obpanonskimi pokrajinami;
- analizira vzroke za razvoj zdraviliškega turizma in opiše njegov pomen;
- primerja lego in pomen Maribora, Celja, Ptuja, Murske Sobote in Krškega ter ugotovi podobnosti in razlike;
- analizira možnosti za odpravljanje regionalnih razlik in gospodarskega zaostajanja.

Slovenci v zamejstvu

- pozna in na karti locira geografska imena v pokrajinah, v katerih živijo zamejski Slovenci: Italija (Kanalska dolina, Rezija, Beneška Slovenija, Goriška pokrajina, Tržaška pokrajina, Gorica, Trst), Avstrija (Ziljska dolina, Celovška kotlina, Podjuna, Beljak, Celovec, Pliberk), Madžarska (Porabje, Monošter);
- analizira narodnostne pravice in glavne razloge za večjo ali manjšo asimilacijo na območjih, na katerih živijo zamejski Slovenci.

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

Prikazanih je samo nekaj primerov nalog zaprtega in polodprtega tipa, v Izpitni poli 1 in 2 pa se poleg navedenih lahko uporabljajo še drugi.

5.1 Naloge zaprtega tipa

5.1.1 Naloga povezovanja

Izbranim delom sveta pripišite ustrezen tip obale tako, da vsako črko uporabite samo enkrat.

_____ zahodna obala Skandinavije	A lagunski tip
_____ južna Finska	B riaški tip
_____ severozahodna obala Španije (Galicija)	C estuarski tip
_____ beneška obala	D obala otočkov in čeri
_____ jugovzhodna obala Velike Britanije (Temza)	E fjordski tip

(2 točki)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

E, D, B, A, C

Za pet ali štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva pa 1 točka.

5.1.2 Naloga izbirnega tipa

Dograditev Južne železnice do Trsta je pospešila industrijski razvoj ob njej. Med naštetimi industrializiranimi pokrajinami obkrožite tiste iz industrijskega polmeseca:

Idrija   Črni revir   Koprsko primorje   Mežiška dolina   Sp. Savinjska dolina

(1 točka)

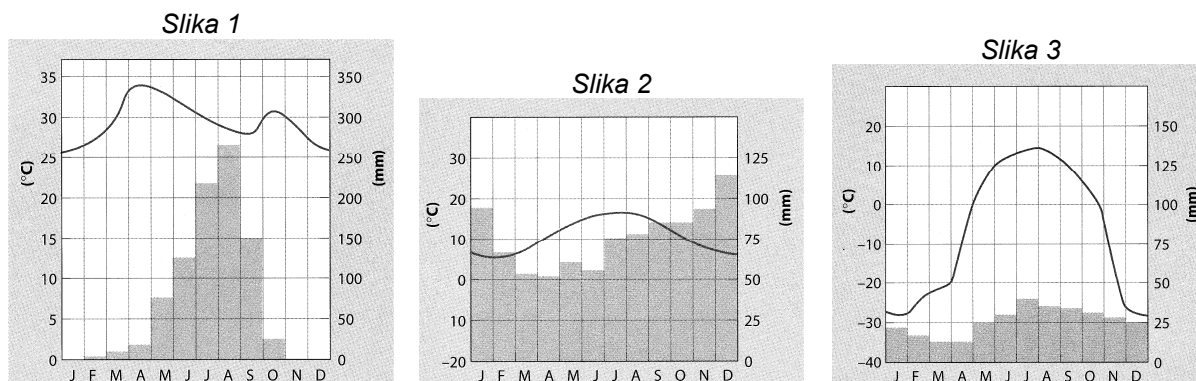
Rešitvi in navodilo za ocenjevanje

Črni revir, Spodnja Savinjska dolina

1 točka

5.1.3 Naloga urejanja in razvrščanja

Slike 1, 2 in 3 ponazarjajo značilnosti treh različnih podnebij.

(Vir: D. Waugh. *Geography: an Integrated Approach*. Walton-on-Thames: Nelson, 1995. Str. 295, 304, 306)

K vsaki številki napišite tip naravnega rastlinstva, ki je značilen za podnebje, prikazano na sliki s to številko. Izbirate lahko med pojmi:

tropski deževni gozd	1	_____
tundrsko rastlinstvo	2	_____
listnati gozd	3	_____
savansko rastlinstvo		
tajga		
stepsko rastlinstvo		

(2 točki)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

- 1 savansko rastlinstvo
- 2 listnati gozd
- 3 tajga

Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva ali enega 1 točka.

5.1.4 Naloga alternativne izbire

Obkrožite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

DA NE V Sloveniji je najbolj razširjen iglasti gozd, medtem ko je listnatega najmanj.

DA NE V zadnjih letih se je zaradi ogozdovanja delež gozdov najbolj povečal na zemljiščih z večjim naklonom.

DA NE Zgornja gozdna meja se pojavlja v tisti višini, kjer je srednja julijska temperatura med 5 in 7 °C.

(2 točki)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

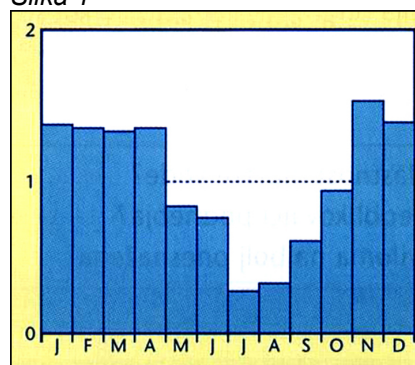
NE, DA, NE

Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.

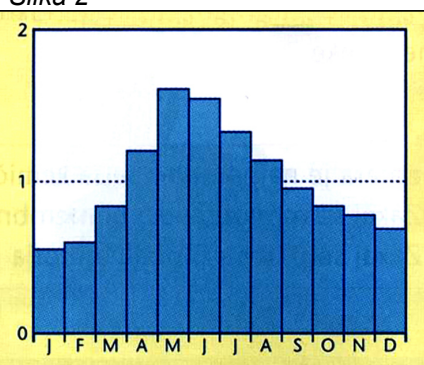
5.1.5 Naloga interpretacije in pojasnjevanja

Pojasnite prednosti hidroenergetske izrabe dveh slovenskih rek z rečnima režimoma, prikazanima na slikah 1 in 2.

Slika 1

Slika 2

(Vir: J. Senegačnik in B. Drobnjak. Obča geografija za 1. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan, 2002. Str. 126)

Slika 1: _____
 _____

Slika 2: _____
 _____

(2 točki)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

Slika 1: Višek vode v hladni polovici leta omogoča večjo proizvodnjo električne energije tedaj, ko je njena poraba največja. (1 točka)

Slika 2: Proizvodnja električne energije je največja v topli polovici leta, ko imajo druge reke nižji vodostaj. (1 točka)
Skupaj 2 točki.

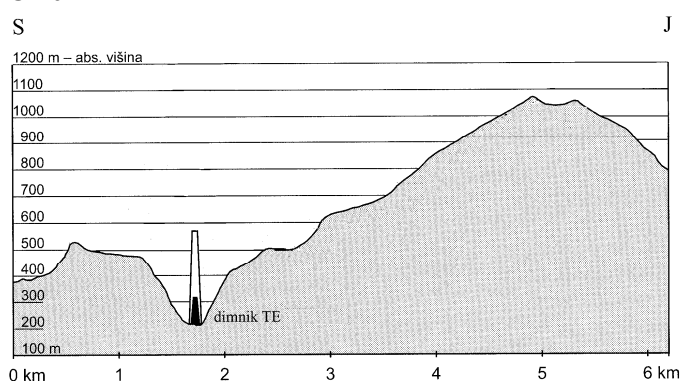
5.2 Naloge polodprtega tipa

5.2.1 Naloge s kratkimi odgovori

1. primer

Negativne vplive na okolje pri termoelektrarni lahko povečujejo tudi naravne razmere. Oglejte si sliko, imenujte en naravnogeografski element in opišite njegov vpliv na povečano onesnaževanje.

Slika

(Vir: M. Špes. Degradacija okolja kot dejavnik diferenciacije urbane pokrajine. Ljubljana: Inštitut za geografijo, 1998. Str. 75)

Naravnogeografski element: _____

Opis: _____

(2 točki)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

Naravnogeografski element: relief / reliefna zaprtost / dolinska lega / kotlina. (1 točka)

Opis: Majhna vetrovnost povzroča kopičenje strupenih plinov v dolini, kar je nevarno za zdravje ljudi / zaradi kopičenja plinov je poškodovano rastlinstvo / zaradi ujetosti plinov v dolini je pozimi možen nastanek smoga / zaradi slabše prevetrenosti je v dolini veliko prašnih delcev, ki povečujejo možnost nastajanja megle. (1 točka)
Skupaj 2 točki.

2. primer

Opišite vpliv suburbanizacije na zunanji videz podeželskih naselij.

_____

(1 točka)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

Izginjajo kmečka poslopja / manjši delež kmetijskih površin / spremenjen, sodobnejši videz stanovanjskih hiš in celotnega naselja / v naselju se pojavljajo nove storitvene dejavnosti in industrijski obrati / izboljša se infrastruktura, boljše ceste, pločniki za pešce / širjenje naselja.

1 točka

3. primer

V preglednici izračunajte naravni prirastek.

Država	Rodnost (‰)	Smrtnost (‰)	Naravni prirastek (‰)	Pričakovana življenjska doba (let)
Bangladeš	41	14		53
Nemčija	11	12		75

(1 točka)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

Bangladeš: 27 ‰

Nemčija: -1 ‰

1 točka

5.2.2 Strukturirana naloga

Oglejte si vremensko karto v prilogi in odgovorite na vprašanja.

Kakšno vreme ima severovzhodni del Slovenije?

Koliko znaša zračni pritisk na območju Ljubljane?

_____ hPa (mb)

Kakšno vreme bo imela Ljubljana v prihodnjih dneh?

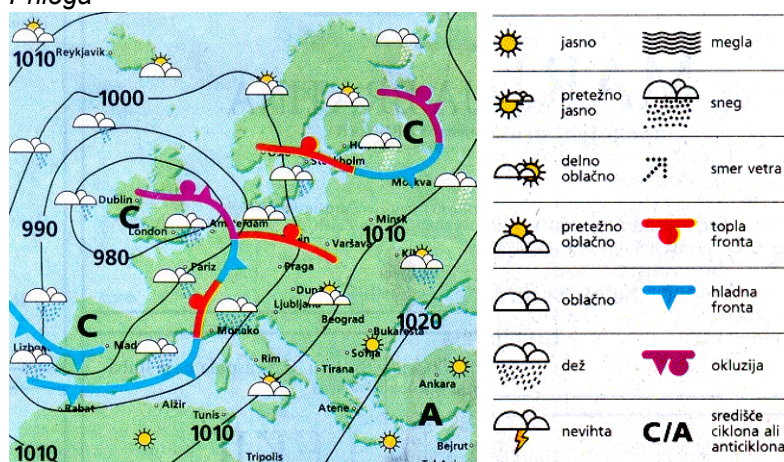
Utemeljite svojo napoved.

(4 točke)

Priloga

(Vir: Delo, 14. novembra 2002)

Rešitve in navodilo za ocenjevanje

Vreme v severovzhodnem delu Slovenije je delno oblačno / pretežno oblačno. (1 točka)

Zračni pritisk na območju Ljubljane je nad 1000 in pod 1010 hPa (mb) / 1000mb / 1010mb. (1 točka)

V prihodnjih dneh bo v Ljubljani poslabšanje vremena / možne so padavine / pretežno oblačno. (1 točka)

Utemeljitev napovedi: Bliža se ciklon (fronta, depresija, frontalna motnja) / zračni pritisk pada. (1 točka)

Skupaj 4 točke.

6 NOTRANJI DEL IZPITA

Notranji del izpita je sestavljen iz terenskih in laboratorijskih vaj, ki lahko vključujejo učne eksperimente in simulacije, ter strokovne ekskurzije. Ta del izpita se izvaja praviloma v četrtem letniku in v skladu z veljavnim učnim načrtom.

► Navodila za izvajanje terenskih in laboratorijskih vaj ter strokovne ekskurzije

Sestavni del vaj je spoznavanje osnovnih tehnik in metod geografskega raziskovanja.

Pri terenskih vajah kandidat opazuje, zbira vzorce, anketira, kartira, meri, zbira in razvršča podatke, jih kartografsko in tabelarično prikazuje, analizira, sintetizira in vrednoti.

Del terenskih vaj je lahko laboratorijska vaja. Meritve in analize kandidat lahko opravi na terenu z ustrežno opremo ali v ustreznem laboratoriju na šoli.

Obvezni del je tudi strokovna ekskurzija. Izvaja se v Sloveniji ali v zamejstvu.

Strokovna ekskurzija je praviloma enodnevna. Kandidat se predhodno pripravi nanjo, med njo dejavno sodeluje in napiše poročilo.

Na podlagi navodil, ki jih pripravi učitelj, kandidat napiše poročilo o posamezni opravljeni vaji in strokovni ekskurziji. Učitelj poročila sproti ovrednoti in jih hrani v kandidatovi mapi v arhivu šole.

Notranji del izpita prinese 20 % skupne ocene. Ocenjevanje je notranje. Učitelj pri ocenjevanju upošteva navodila za ocenjevanje (poglavje 3.3.2) in shemo pretvorbe absolutnih v odstotne točke.

Ocenjevalni list učitelj izroči tajniku šolske maturitetne komisije za splošno maturo.

Če kandidat iz kakršnih koli opravičljivih razlogov ne opravi vseh predpisanih vaj ali strokovne ekskurzije, mu učitelj dodeli nadomestno vajo iz vsebin notranjega dela izpita.

Učitelj na začetku šolskega leta, ko da navodilo za notranji del izpita, določi, kaj so opravičljivi razlogi, zaradi katerih kandidat lahko dobi nadomestno vajo (smrt v družini, resna bolezen, pomembno športno ali drugo tekmovanje ...).

Kandidat, ki ne opravi notranjega dela izpita, pri tem delu izpita ne dobi točk.

6.1 Terenske in laboratorijske vaje

Kandidatu se ovrednotijo štiri vaje, od tega dve naravno- in dve družbenogeografski.

6.1.1 Cilji

► Naravnogeografske vsebine terenskih in laboratorijskih vaj

Kandidat:

- se orientira v naravi in na karti;
- se giba v naravi z uporabo kompasa in karte;
- meri in preračunava razdalje na karti;
- zbira vzorce kamnin, jih razvršča in primerja;
- riše reliefne profile;
- prepozna dejavnike in procese, ki vplivajo na relief;
- opazuje, skicira in opiše tipične reliefne oblike;
- meri naklon pobočij;
- z uporabo peskovnika simulira nastanek rečno-denudacijskega reliefa;

- ugotavlja povezave med reliefnimi značilnostmi, kamninsko zgradbo in rabo tal;
- meri podnebne elemente, analizira pridobljene podatke in jih primerja z ustreznimi povprečji;
- primerja podatke o vremenskih razmerah v Sloveniji;
- grafično prikaže in ovrednoti različne podnebne podatke;
- opazuje in skicira profil prsti;
- ugotavlja osnovne lastnosti prsti;
- ovrednoti povezave med prstjo in rabo tal ter rastlinstvom;
- ugotavlja oblike degradacije prsti;
- prepozna tipe rastlinstva in prevladujoče rastlinske vrste ter jih ovrednoti z vidika drugih geografskih elementov;
- ugotavlja značilnosti rečnega omrežja;
- meri fizikalne in kemične lastnosti voda;
- ocenjuje stopnjo onesnaženosti;
- ugotavlja vplive človeka na vodovje;
- spremlja posledice poplavnih voda;
- ugotavlja značilnosti obal in bregov.

► **Družbenogeografske vsebine terenskih in laboratorijskih vaj**

Kandidat:

- iz statističnih podatkov analizira gibanje števila prebivalcev in ugotavlja različno sestavo prebivalstva;
- analizira demografsko napoved rasti števila prebivalcev in predvidi posledice;
- izdeluje grafične prikaze izbranih podatkov in jih razloži;
- na podlagi kartiranja in slikovnega gradiva naselij ali njihovih delov ugotavlja razvoj, funkcije, starost in njihovo urejenost;
- analizira pridobljene podatke o naseljih;
- z uporabo različnih tehnik in metod ugotavlja značilnosti posamezne kmetije;
- skicira tloris kmetije, ugotavlja rabo kmetijskih površin in vrste objektov;
- ugotavlja usmerjenost kmetije in njeno opremljenost z mehanizacijo;
- oceni prihodnost kmetije;
- v naseljih kartira obrtne cone (ulice);
- zbira podatke o značilnostih obrtnih dejavnosti (izvor, čas in vzroki namestitve, obseg trga ...) in sklepa o možnostih nadaljnjega razvoja;
- ugotavlja sestavo zaposlenih v različnih industrijskih obratih;
- ugotavlja vpliv razmestitvenih dejavnikov na razvoj industrije;
- analizira pridobljene podatke o industriji in sklepa o prihodnosti industrijskega razvoja;
- anketira obiskovalce trgovin in analizira pridobljene podatke;
- sklepa o možnostih nadaljnjega razvoja trgovskih dejavnosti na izbranem območju;
- zbere in analizira različne podatke o turističnem kraju ali vrsti turizma;
- izdelava turistični prospekt izbranega kraja;
- z uporabo virov in literature ugotavlja prometno vlogo naselja;
- šteje cestni promet, riše karto gostote prometa in ugotavlja obremenjenost prometnic;
- analizira pridobljene podatke o prometu in izdelava predlog možnih prometnih izboljšav.

► Terenske vaje z vsebinami trajnostnega razvoja

Kandidat:

- zbira in analizira podatke o oskrbi s pitno vodo, opremljenosti s komunalno infrastrukturo, vrsti ogrevanja, odlaganju odpadkov ... ter ugotavlja odnos prebivalcev do okolja;
- kartira divja odlagališča odpadkov, jih fotografira, oceni njihovo velikost in prevladujoče vrste odpadkov.

6.1.2 Seznam

Učitelj izdelava seznam terenskih in laboratorijskih vaj na podlagi ciljev v točki 6.1.1. Pri tem upošteva vsebinsko, metodološko in tehnično raznovrstnost.

6.1.3 Priporočila za pisanje poročil

Poročilo naj bo računalniško oblikovano, lepo na pogled in jezikovno pravilno. Obsega naj 3–5 strani (vsebinski del 2–4).

Prva stran poročila mora vsebovati podatke:

- ime in sedež šole,
- naslov poročila,
- učiteljevo ime in priimek,
- avtorjevo ime in priimek, razred in datum oddaje poročila.

Poročilo mora imeti ta obvezna poglavja:

- Uvod:
V uvodu kandidat navede cilje in namen vaje, opiše območje njenega opravljanja, navede čas opravljanja in druge pomembne okoliščine, v katerih je potekala.
- Metode in tehnike dela:
Opiše metode in tehnike zbiranja in analiziranja podatkov. Predstavi najpomembnejše vire in literaturo pri izdelavi vaje.
- Rezultati:
Kandidat podrobno predstavi svoje izsledke po uporabljenih metodah in tehnikah dela, jih razloži in grafično ali tabelarično prikaže. Rezultate primerja z že znanimi podatki in spoznanji v strokovni literaturi. Slikovno in tabelarično gradivo mora biti tekoče oštevilčeno, opremljeno z naslovom, avtorjem oziroma virom in legendo.
- Zaključek:
Vsebuje povzetek z glavnimi ugotovitvami, ovrednoti rezultate, predvidi njihovo uporabnost in zapiše osebne vtise o opravljeni vaji.
- Seznam virov in literature:
Sestavljen je po abecednem vrstnem redu priimkov avtorjev oziroma naslovov del. Kandidat mora navesti vse uporabljene vire in literaturo. Povzetki in dobredni prepisi iz virov in literature morajo biti citirani dosledno (npr. v besedilu: Cunder 2001; v seznamu virov in literature pa: Cunder, K., in drugi. 2001: Obča geografija. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana).

6.2 Strokovna ekskurzija

Strokovna ekskurzija se izvaja praviloma v četrtem letniku, zunaj domače pokrajine (regije), v Sloveniji, glede na možnosti pa tudi v zamejstvu. Obsegati mora najmanj 6 ur. Odvisno od poti in števila kandidatov učitelj pripravi program strokovne ekskurzije in morebitne naslove referatov.

6.2.1 Namen

S strokovno ekskurzijo uresničujemo številne cilje, ki jih v učilnici ni mogoče doseči. Kandidati teoretično znanje primerjajo z neposredno prostorsko izkušnjo, pridobivajo nove informacije in dopolnjujejo že znano. Strokovna ekskurzija omogoča razvijanje socialnih in vzgojnih kompetenc ter ponuja možnost medpredmetnih povezav in interdisciplinarnosti.

6.2.2 Vsebina

Kandidati spoznavajo in utrjujejo temeljne geografske in druge značilnosti izbrane pokrajine (regije), ki izhajajo iz vsebin oziroma izpitnih ciljev, zapisanih v točki 4.4.

6.2.3 Priporočila za pisanje poročil

Poročilo naj bo računalniško oblikovano, lepo na pogled in jezikovno pravilno. Obsega naj 3–5 strani (vsebinski del 2–4 strani, brez prilog).

Prva stran poročila mora vsebovati podatke:

- ime in sedež šole,
- naslov poročila,
- mentorjevo ime in priimek,
- avtorjevo ime in priimek, razred in datum oddaje poročila.

Poročilo mora imeti ta obvezna poglavja:

- Uvod:
V uvodu kandidat navede cilje in namen strokovne ekskurzije, opiše pot in jo vriše na priloženi zemljevid.
- Vsebina:
Kandidat podrobno predstavi vsebine, ki so se obravnavale na strokovni ekskurziji. Predstavitev temelji na terenskih zapiskih, delovnih listih in drugem gradivu. Delovni listi in morebitni referati iz priprav na strokovno ekskurzijo so priloga k poročilu.
- Zaključek:
Vsebuje osebne vtise o opravljeni strokovni ekskurziji in morebitno primerjavo z domačo pokrajino.
- Seznam virov in literature:
Sestavljen je po abecednem vrstnem redu priimkov avtorjev oziroma naslovov del. Kandidat mora navesti vse uporabljene vire in literaturo. Povzetki in dobesedni prepisi iz virov in literature morajo biti citirani dosledno (npr. v besedilu: Cunder 2001; v seznamu virov in literature pa: Cunder, K., in drugi. 2001: Obča geografija. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana).
- Priloge:
Delovni listi, referati in drugo gradivo.

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z Zakonom o maturi in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.³

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenk, zvočni zapis besedila na zgoščenk ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

---

³ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.